

Láthatatlan vasfalak, s széttéphetetlen függöny

Tunyogi Csapó Gábor verseihez

A magyar költészet csordultig borúval. Múlt, jelen, jövő katarzisait nagy erővel vizionálja, s nem szabadít meg, sőt még szorosabbra fonja a pesszimizmus köteleit. Előre és hátra egyaránt vetíti a kétségbeesés és a balsors képeit, s ennek az egymásutánban ismétlődő sorozatnak a hatására a gondolkodó ember leereszti karjait, úgy érzi, cselekvőképessége megszűnik. Úgyis mindegy, úgyis tönkremegyünk. Ami már bekövetkezett, és azt is, ami – a költők nézete szerint – be fog következni, olyan dinamikus adja elő, hogy szinte megadóan várjuk a sorscsapásokat. Az álmokat rémálmok keserítik, a szépség minduntalan rútságba fordul, mert az élet immáron *ilyen, ez az élet* aligha változtatható meg: magyar élet. Még az udvarlást és a szerelmi beteljesülést is átszövi, megrentja a politikai csalódottság, vagy a forradalmi buzgalom. A 19. és a 20. század poétái túlságosan komolyan vették Petőfit: „Ha nem tudsz mást, mint eldalolni / Saját fájdalomad s örömed: / Nincs rád szüksége a világnak, / S azért a szent fát félreledd.” Messze menne most annak elemzése – erről talán máskor –, mi az oka annak, hogy magyar költő sohasem tudott úgy felszabadulni és örülni, mint mondjuk az olasz vagy a francia. Komorságában inkább orosz, racionalitásában inkább német megfelelőihez hasonlított.

Kocsis (alias Tunyogi Csapó) Gábor első verseit a Tiszatáj közölte. 1951-ben politikai okokból kizárták a szegedi egyetemről, ahol matematikát és fizikát hallgatott („Mondtad, hogy ne térdeljek; / s én nem is térdeltem soha” – *Apámnak*). Részt vett az 1956-os forradalomban, utána Ausztriába menekült, s a bécsi univerzitáson folytatta tanulmányait. 1963-ban Nyugat-Németországban telepedett le („Minden ki nem mondott szó: egy halott. / S tömegsír minden mondatunk” – *Tankokról beszélek*). Tanárként működött a Burg Kastl-i magyar gimnáziumban, majd kereskedelmi alkalmazottként dolgozott Hesselben. A Tollas Tibor szerkesztette Nemzetőr és a Kalmár Gyula – Vasváry Edith gondozásában megjelenő bécsi Magyar Híradó munkatársa („Azért még átvágtam magam / zilált árnyak ki tudja hány során. / És soká-

ig tartott, míg / – karddal a kezemben – / elvéreztem” – *Félig álom*). 1971-ben megalapította a Németországi Magyar Írók Munkaközösségét. Jelentős politikai publicisztikájában többek között a magyar ifjúság helyzetével, Közép-Európa problémáival, a demokrácia és az Európai Közösség kérdéseivel foglalkozott („Az évek gólyalába gázol / remélve, hogy majd partra mászik / s a napok szürke mocsarából / a világégés kicsirázik” – *A béka*). A rendszerváltozást követően hazatért. A Dél-Magyarország *Magyar-német író Szegeden* címmel méltatta munkásságát 1990. augusztus 15-i számában. Verseskötete, *Az időtlenség kösziklaja* másodszer és bővítve 1991-ben Szegeden látott napvilágot.

Nem tudni, ugyanezeket a verseket megírta-e ma is, túl a hetvenen, zúgó-zajló tapasztalatok birtokában? Egy új rendszer keretei között, melyek motívumaikban olyannyira emlékeztetnek a régire? („A tavasz: a valóság legendája. / De ki hisz ma már a valóságban? / Dicsértessék az Árnyék és a Rejtély. // Dicsértessék a sutgó imádság: / ...a mi mindennapi kenyerünket...” – *Gondolatok az öngyilkosság ellen*) Nem tudni, egyáltalán költ-e még? Nagy kár lenne, ha nem tenné, mert lírai vallomásait át- meg átragyogja a nagyvonalú zsenialitás, beborítja áttetszőn a szeretet összetörtségét rejtő széttéphetetlen, szemérmes függöny. A titokból sejlő örökség: aki szeret, annak fáj. Aki szeret, az vérzik („A kor vajúdik. S én remegve várom, / hogy mit szül majd, miféle gyermeket? / Emberszabású lesz-e, angyalszárnyon, / vagy százfejú, romlást okádó sárkány, / ember-faló, vérszomjas szörnyeteg?” – *Novus ordo saeculorum*). És alázatosan csitul, s meglapul „a mindig üzőtt vad: az értelem” („Hát nem volt még elég / a gond, emlékezés és a fájdalom fejednek? / Az egészségesebbek, lásd: mindent elfelednek, / csak bened súlyosul a zörgő törmelék” – *Szegeden, harmincnyégy év után*).

A Keletet és Nyugatot elválasztó vasfüggöny lassan fölemelkedett ugyan, de helyébe „láthatatlan vasfalak” ereszkedtek észrevétlenül, melyektől megcsappannak a gondolatok, és meggebed a lélek. A lírikus

nem képes új életet kezdeni derék kozmopolita módjára, vagy bankkódását a megelégedettség jóléti harmóniájába sülyesztelni, mert – nem tehet róla – újra- és újraelli eddigi állapotait, borzalmak és árulások kísértik ébren és ágyában egyaránt („Most: mint a tuskó. S fulladó harag / a korhadat fából kőtorzót farag” – *Önarckép*). Mártához címzett költeményeire is rávetül a veszély és a fenyegetettség borulata: „S ott fenn a szirtisas nem vészmadár, / a csúcs harangja mindörökre hallgat / és egyre dermesztőbb fagyokra vár” (*Mártával a Grossglockneren*). „Aztán kézenfogva / sétáltunk a szűk utcákon / míg az őrző le nem tartóztatott, / mert – mint mondták – / nem jó, / ha a huszadik századbeli turisták / szabadon járkálnak az utcán” (*Velencei mese*). „Az árnyékok meg egyre szállnak. / A fagy zörög: / a semmi váza. Jaj, csupán csak / a vágy örök?” (*Fenyegető nagy tél előtt*). „...rontó lidérc és templomi mécses, / nyugalmas partja gyötrelmes vizeknek – / fulladozom, / segíts! (*Segíts!*). „...túl száz halálon s életen / marad a végső kérelem / imádkozz értem / ó / imádkozz értem!” (*Mártának huszonöt év után*).

Különös szabadság ez. A költő sem gondolatban, sem érzelmileg nem függetlenedik a történelektől. Mások otthonna rendezik az életüket, emlékeiket legföljebb a papír memóriájára hagyják. Így születik manapság sok ámulás és rágódás a múlton, s jól jövedelmező könyv, s feltűnést keltő interjú. Költőnk azonban megveti ezt a módit. Ő nem tud szakítani önmagával: kötetet újragyötrése saját kiszolgáltatottságunknak – nemcsak a személyének, egy országának is, ami mind a gondtalan feledésnek, mind a felhőtlen örömmek pokolkapui útját állja. Szabadság pedig van...

Hegyí Béla

Tunyogi Csapó Gábor verseskötete korlátozott számban még kapható szerkesztőségünkben. Ára 800,- Ft + postaköltség. Megrendelhető Gromon Andrásztól, telefonon (06-26/334-155) vagy e-mailben (gromon@freemail.hu).